

УДК 378.014.553:37.035.91:378.057.875

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ФОРМА ВИХОВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТІВ

Р.В.Сопівник

Висвітлено особливості виховання лідерських якостей студентів аграрних ВНЗ, засобами студентського самоврядування. Виділено етапи включення студентів у діяльність органів студентського самоврядування. Подано результати опитування студентів щодо виявлення мотивів участі у роботі органів студентського самоврядування.

Ключові слова: студентське самоврядування, лідер, лідерство, лідер агропромислового комплексу.

У вищих навчальних закладах України дієвим суб'єктом виховання майбутніх лідерів, керівників, організаторів членів трудових колективів є органи студентського самоврядування. Вони виникли на початку 90-х років ХХ століття, розвинулись і на сьогодні накопили значний досвід діяльності, який у науково-педагогічному сенсі потребує детального вивчення, глибокого осмислення та інтенсивного використання у підготовці майбутніх фахівців, у тому числі для аграрної галузі. За майже двадцятилітню історію відпрацьована інституційна та регулятивна складова студентського самоврядування. Продуктивно працюють студентські парламенти, сенати, колегії, уряди діяльність яких визначається низкою нормативно-правових та законодавчих актів. Незважаючи на це у науковій літературі недостатньо висвітлені ті аспекти функціонування студентських самоврядних структур, використання яких сприяє самовихованню особистості майбутніх фахівців з розвиненими лідерськими якостями. Тому виникає практична потреба у детальному, як на теоретичному так і емпіричному, дослідно-експериментальному рівні в науково-педагогічному аналізі та оцінці можливостей студентського самоврядування щодо виховання організаційних здібностей, харизматичності, емпатії, ініціативності, моральності, комунікативності, сили волі, господарності, екологічної культури та інших лідерських якостей.

Теоретичні основи учнівського самоврядування викладено ще у працях Н. Крупської, С. Шацького, А. Макаренка, В. Сухомлинського. На сьогодні, дослідження діяльності органів студентського самоврядування мають відображення у науковій літературі у працях І. Коляки «Студентський рух в Україні наприкінці 80-х на початку 90-х рр.», О. Єригіна «Особливості формування і діяльності студентських громадсько-політичних об'єднань в умовах становлення багатопартійності в Україні», В. Іздебської «Студентське самоврядування як чинник формування самосвідомості молоді», О. Корольчука, М. Поночовного «Форми розвитку та функціонування студентського самоврядування у вищих навчальних закладах», В. Куліка, Т. Голобуцької, О. Голобуцького «Молода Україна: сучасний організований молодіжний рух та неформальна ініціатива», О. Невмержицької «Студентське самоуправління у контексті демократизації вищої освіти України» та інших.

Мета статті – розкрити особливості виховання лідерських якостей студентів у процесі включення у діяльність органів студентського самоврядування.

Функціонування студентських самоврядних організацій у ВНЗ України має свої традиції. Так, дослідники відзначають, що зачатки студентського самоврядування на українських теренах можна шукати в Києво-Могилянській академії, де самими студентами були засновані конгрегації. У конгрегаціях призначались студентські секретарі для спеціального обліку, як пожертвувань на потреби студентів так і видатків на благодійні трапези та інші заходи. З цих коштів збудовано для молоді «Храм студентства», в якому у недільні дні вивчали катехизис, Святе письмо. У «Храмі студентів», самими студентами, проводились випускні вечори, розважальні та урочисті заходи [1, С. 213-214].

На сьогодні функціонування студентського самоврядування регламентується рядом нормативних і законодавчих актів, у яких визначається сутність, основні завдання, зміст їх діяльності та форми. Основними такими документами є: «Положення про державний вищий навчальний заклад», «Положення про студентське самоврядування у вищих навчальних закладах», Закон України «Про вищу освіту», «Положення про студентське самоврядування у вищих навчальних закладах України». У останньому зазначено, що метою студентського самоврядування є «...створення умов для самореалізації особистості

студентів, формування у них організаторських навичок, лідерських якостей, відповідальності за результат своєї праці» [2].

Під студентським самоврядування в аграрних ВНЗ ми розуміємо форму самовиховання студентської молоді, яка діє з метою реалізації їх творчого потенціалу, розвитку у них організаторських навичок, управлінських вмінь, формування соціальної зрілості та відповідальності, громадської активності та ініціативності інших лідерських якостей необхідних майбутнім фахівцям, як керівникам агропромислової галузі, шляхом залучення студентів до процесу розробки, прийняття та втілення управлінських рішень, що стосуються життєдіяльності вищого навчального закладу.

Для глибшого розуміння впливу студентського самоврядування на формування лідерських якостей студентів звернемо увагу на мотивацію їх участі у громадському житті університетів. Для цього нами у 2010 та 2012 роках було проведене опитування активу Студентської організації Базового ВНЗ НУБіП України та його регіональних підрозділів (особи). На запитання анкети «Що спонукає Вас брати участь у діяльності студентського самоврядування?» респонденти відповіли наступним чином:

№п/п	Відповіді	У відсотках (%)
1.	Бажання самореалізації, самоствердження в колективі	47
2.	Пільги і переваги, якими користуються активісти (премії, матеріальні допомоги, позачергове поселення на кращі місця у гуртожиток, авторитет організатора «працює» і під час сесії)	-
3.	Потреба у владі над іншими людьми	17
4.	Самоврядування прославить мене і зробить впізнаваною людиною	-
5.	Хочу отримати досвід управлінської діяльності, організаторської роботи, співпраці з іншими людьми (командна робота)	67
6.	У такий спосіб маю змогу реалізувати своє бажання служити студентському колективу і університету	23

Отже, майже усі студенти-активісти НУБіП України розглядають студентське самоврядування як спосіб самореалізації та набуття досвіду управлінської діяльності, співпраці з іншими людьми.

Крім того студенти активісти позитивно оцінюють факт існування різних форм студентського самоврядування у вищих навчальних закладах України. Зокрема 91% студентів аграрних ВНЗ України вважають, що ці форми самоуправління студентської молоді є однозначно позитивними. Вони потрібні бо це по-європейськи модно – 6%; Негативно оцінюють студентське самоврядування як відволікаючу від навчання діяльність тільки 3% студентів.

Зосередимо увагу на тих аспектах, які притаманні студентському самоврядуванню у плані виховання лідерських якостей.

1. Включаючись у роботу самоврядування, молода людина вибирає активну життєву позицію, виступає суб'єктом дії, який включається у процес перетворення об'єктивної реальності відповідно до сформованого суспільного ідеалу. Робота організованих структур самоврядування вимагає від кожного учасника певної самовіддачі, реалізації інтелектуальних, комунікативних, творчих, організаційних можливостей і задатків. І така самореалізація розвиває ці задатки і можливості.

2. Громадська діяльність носить безоплатний характер і передбачає добровільну участь, тому активіст студентського самоврядування здійснює самопожертву за ради колективних інтересів, що дозволяє накопичити досвід альтруїстичної, соціально-зорієнтованої, моральної поведінки, розвинувши потребу у безкорисливій допомозі іншим до рівня звички (емпатія).

3. Самоврядні функції – це феномен колективу, їх виконання – це взаємодія з іншими індивідами, тому студент-активіст отримує досвід співпраці із своїми однолітками та старшими колегами, навчається працювати у команді.

4. Участь у діяльності органів студентського самоврядування дозволяє утверджуватись у ролі лідера, розвиває вміння і навички впливу на інших людей активність яких спрямовується на ефективне виконання статутних завдань організації.

5. Практика спілкування із членами університетського колективу розвиває комунікативні здібності активіста студентського самоврядування. Крім того, молоді люди включені у діяльність самоврядних структур, опановують вміння проведення нарад, ділових зустрічей. Просте дружнє чи товариське спілкування, яке передбачає отримання емоційного задоволення, відрізняється від ділового тим, що результатом останнього

стають конкретні домовленості у вирішенні організаційних питань, просуванні справи, досягненні цілі. Тому обмін інформацією у діловому форматі в рамках нарад або офіційних зустрічей покладає на учасника такої трансакції більшу відповідальність, оскільки при цьому переслідується не тільки індивідуальний, а дуже часто груповий інтерес.

6. Діяльність органів студентського самоврядування направлена на підготовку і проведення різноманітних культурно-просвітницьких, спортивно-масових заходів, створює умови для апробації і вдосконалення активом своїх організаторських вмінь і навичок. При цьому молода людина на практиці вчиться виокремлювати головне від другорядного, визначатись із пріоритетними завданнями діяльності, планувати роботу, розподіляти обов'язки, контролювати виконання субзавдань, коригувати командну роботу з досягнення потрібного кінцевого результату. У процесі організаційної діяльності засвоюється її типовий алгоритм. Цей алгоритм, як вважає П.Е. Решетніков включає: формування проектної команди; маркетинг ідей; презентацію і реалізацію проекту; еволюцію подій [3]. На кожному із виділених етапів розвивається практичне мислення, формуються відповідні вміння і навички організаторської роботи.

7. Самоврядування – це гра за правилами, в рамках означеного правового поля, з визначеними статутними завданнями та обов'язками суб'єктів системи. Діяльність активу повинна узгоджуватись із нормативами та розпорядчими документами окремо взятого вищого навчального закладу, законодавчою і правовою базою країни. Тому студенти, у процесі громадської роботи, стикаються із певними заборонами, законодавчими обмеженнями, відкривають для себе шляхи легальної, заохочуваної суспільством діяльності. В результаті цього, у молодій людині розвивається правосвідомість та зростає рівень правової культури, формується орієнтація на соціально-корисну гуманістично-спрямовану діяльність.

8. Включений у роботу самоврядних структур різних рівнів студент, направляє творчу енергію групи чи окремих індивідів, для цього він використовує слово. Виступаючи на різних нарадах, масових зібраннях, вчиться тримати себе впевнено перед публікою, розвиває риторичні здібності, вміння переконувати, що дозволяє здобути досвід промовця, думки і слова якого усвідомлено сприймаються аудиторією. Знання «психології мас» здобуваються як апріорі так і апостереорі. Поєднання теоретичних знань з їх апробацією на практиці дозволяє студенту

розвинути практичність мислення, ораторські здібності необхідні для завоювання симпатій, визнання і ведучих позицій у спільноті.

9. Перебуваючи на відповідних громадських посадах, очолюючи певні сектори, напрямки роботи чи будучи керівником організації на рівні академгрупи, курсу, факультету, відділення, інституту, університету, гуртожитку чи студмістечка студент, згідно із статутом чи положенням, наділяється не лише повноваженнями та правами представляти колектив і діяти від його імені, але й несе еквівалентну його статусу персональну відповідальність за дії чи бездіяльність перед студентською громадою, керівництвом вищого навчального закладу. Кожен захід, дію чи вчинок активіст змушений ретельно продумувати і планувати, аналізувати можливі наслідки, тобто у своїй роботі студент набуває досвіду відповідальної поведінки.

10. Функціонерам студентського самоврядування необхідно проявляти ініціативність у справах, що стосуються життєдіяльності університетського колективу, оптимізації навчально-виховного процесу, покращення соціально-побутових умов студентського містечка, організації змістовного дозвілля молоді. І така ініціативність, якщо вона суспільно-корисна, повинна заохочуватись, стимулюватись педагогічно-спрямованою громадською думкою. Творча ініціатива виникає тоді, коли організаційна діяльність виступає для студентів в якості важливого засобу самореалізації, коли вона дозволяє розкритися їх креативним можливостям. У цьому контексті включення студентів у діяльність студентського самоврядування може розглядати як педагогічно доцільне застосування методу виховуючих ситуацій, коли перед майбутніми фахівцями відкриваються можливості багатоваріантного вибору, наприклад: «діяти егоїстично чи віддати перевагу загально-колективним інтересам» «дбати виключно про себе чи перейматись громадським справам», «бути пасивним чи виявляти творчу ініціативу» тощо.

Для того, щоб розвивати у студентів ініціативу, слід представити їм визначену свободу у виборі справ, які вони могли б реалізувати, способів організації. Чим частіше студенти досягають успіху в організаторській діяльності і чим частіше вони отримують задоволення від неї, тим більше проявляють творчу ініціативу.

11. Студенти, задіяні у роботі самоврядних організацій, працюючи на громадських засадах, у вирішенні поставлених завдань проявляють практичну кмітливість направлену на отримання потрібного результату

ціною найменших затрат. Тобто студентське самоврядування формує у молоді такі якості як підприємливість і господарність. Активіст вчиться вести роботу таким чином, щоб її якісні і кількісні параметри, з кожним наступним випадком покращувались, діяльність впорядковувалась, раціонально і економно досягалась бажана ціль.

У процесі розвитку лідерських якостей майбутніх фахівців важливо враховувати особливості включення студентів у діяльність самоврядних організацій. Входження студента в роль активного суб'єкта організаторської роботи не є одномоментним актом а розгортається процесуально з певною послідовністю та етапністю подій. Багаторічний досвід роботи у структурах студентського самоврядування, спостереженням за його діяльністю у ВНЗ різних рівнів акредитації і форм власності, дозволяють нам виділити такі етапи включення молоді людини у студентське самоврядування. Умовно назвемо ці етапи «точками росту лідерства». Вони відповідають рівням, на яких реалізується у вищому навчальному закладі студентське самоврядування (академгрупа, курс, відділення, гуртожиток, факультет, інститут, студмістечко, університет тощо.) Вихідною «точкою росту лідера» є участь студента в організаційній діяльності на рівні члена первинного студентського колективу, потім, масштаб організаційної діяльності може розширитися до рівня структурного підрозділу ВНЗ чи університету. Наступною «точкою росту лідера» є вихід студента-організатора в широкий соціум, його кооперація з різними молодіжними організаціями та іншими соціальними партнерами поза стінами ВНЗ. На кожному рівні студент може займати різні статусно-рольові позиції. Найбільш поширеною є позиція зацікавленого учасника, що відповідає за локальну ділянку роботи, лідера – генератора ідей чи лідера натхненника. Особливістю пропонованої схеми становлення студента – організатора є можливість поєднання статусно-рольових позицій, характерних для тих чи інших студентів в різних точках росту. Так, наприклад, лідер – генератор ідей в первинній студентській групі може виступати в якості співкерівника на рівні факультету, учасника студентських ініціатив в масштабі університету і зацікавленого учасника в реалізації соціально значимого проекту міста, регіону чи усієї країни.

Наоснові аналізу літератури, особистого досвіду участі у самоврядному студентському русі та педагогічного спостереження за його функціонуванням, можна виділити такі етапи входження студента у громадську роботу:

1. Студент (як правило молодших курсів) спілкуючись із колегами, педагогами, наставником академічної групи, отримує інформацію про факт існування різних форм студентського самоуправління; беручи участь у роботі різних кворумів, нарадах, зборах факультету, інституту, старостатах цікавиться життєдіяльністю колективу. Спостерігає за позицією і поведінкою кращих студентів-активістів. Відвідуючи різні заходи, знайомиться із специфікою роботи студентського самоврядування, його місцем і роллю в навчально-виховному процесі та управлінні вищим навчальним закладом. При цьому ще не проявляє ініціативу, не бере участь в обговоренні питань (у зв'язку із відсутністю досвіду і знань), не наважується виконувати громадські доручення.

2. На основі пізнавального інтересу направленого на розкриття сутності студентського самоврядування, накопичених знань і певного уявлення про нього, виникає бажання спробувати себе в якості активіста. Від випадку до випадку проявляється ініціатива у виконанні громадських доручень. Тут важливо, щоб перший досвід участі у самоврядуванні був позитивним, приніс морально-психологічне і емоційне задоволення. Тому педагогічний супровід включення майбутнього лідера у процес студентського самоуправління повинен базуватись на позитивних емоціях і передбачати всесторонню підтримку і заохочення перших спроб самореалізації студента як організатора.

3. За умов досягнення бажаного результату на попередньому етапі, студент набуває певного авторитету в очах інших студентів. Йому починають довіряти важливіші справи, що передбачають кількохходові організаційні операції, роблять на його користь вибір у вирішенні проблем предметно практичної діяльності органу. На цьому етапі росте не тільки соціометричний статус студента, він може набувати ознак соціометричного лідера (коли симпатії групи і офіційна посада у структурах студентського самоврядування збігаються). За таких умов активіст включається у системну громадську і організаційну діяльність студентського колективу

4. Працюючи на ведучих позиціях в органах студентського самоврядування (не залежно від рівня чи «точки росту лідера»), студент набуває організаторського досвіду, добре розуміє і чітко усвідомлює цілі самоврядування. Шляхом самовдосконалення, самовиховання розвиває управлінські вміння і навички, поглиблює знання про специфіку діяльності організованих структур, психологію міжособистісних відносин, вчиться

управляти конфліктами, направляти у конструктивне русло творчу енергію інших. Все це дозволяє застосовувати отриманий досвід і знання громадської роботи творчо, в умовах швидкоплинних змін і навіть кризових ситуаціях. Такий студент на основі пізнання основних тенденцій тих чи інших процесів, розвитку інтуїції, може робити короткотермінові та довготермінові прогнози стосовно справ студентського самоврядування та життєдіяльності колективу.

Таким чином, студентське самоврядування:

- потрібне для молоді, бо воно є практичною школою для усіх, хто бажає спробувати себе у ролі керівника, організатора, лідера;
- своїм змістом і формами реалізації сприяє вихованню цілої низки лідерських якостей: самостійність, ініціативність, соціальна активність, організаторські вміння, відповідальність, професійна компетентність, практичне мислення, співчутливе відношення до оточуючих, екологічна культура, інтерес до агропромислового виробництва, господарність, творчість, комунікативність, підприємливість, передбачливість, працелюбність;
- забезпечує соціалізацію особистості, допомагає студентам відчувати соціальні відносини, формувати власну соціальну позицію, створює умови для самореалізації, самовдосконалення;

Актуальними напрямками подальшої розробки окресленої проблеми є вивчення змісту роботи студентського самоврядування, як засобу формування відповідних лідерських якостей майбутніх фахівців аграрної галузі.

Література

1. Микитась В. Давньоукраїнські студенти і професори / В.Микитась. – К. : Абрис, 1994. – 288 с.
2. Про затвердження Примірного положення про студентське самоврядування у вищих навчальних закладах України Наказ МОН № 1010 від 15.11.07 року. <http://www.uazakon.com/document/spart32/inx32261.htm>.
3. Решетников П.Е. Нетрадиционная технологическая система подготовки учителей: Рождение мастера / П.Е.Решетников. – М.: Владос, 2000. – С. 49-65.

Освещены особенности воспитания лидерских качеств студентов аграрных вузов, средствами студенческого самоуправления. Выделены этапы включения

студентов в деятельность органов студенческого самоуправления. Представлены результаты опроса студентов по выявлению мотивов участия в работе органов студенческого самоуправления.

Ключевые слова: студенческое самоуправление, лидер, лидерство, лидер агропромышленного комплекса

The specific features of education leadership students agricultural university, means the student government. The stages include students in the activities of the student government. The results of a survey of students to identify reasons that motivate them to participate in the work of the student government.

Keywords: student government, leader, leadership, leading agribusiness

Сопівник Р. В. – кандидат історичних наук, докторант кафедри методики навчання та управління навчальними закладами Національного університету біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор ННЦ підготовки та атестації наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації В. К. Сидоренко

УДК 378.036

ЕСТЕТИЧНИЙ ДОСВІД ЯК НАКОПИЧЕННЯ ЕСТЕТИЧНИХ ПЕРЕЖИВАНЬ

О.В. Спінєєва

У статті розглядається сутність естетичного досвіду як нашарування естетичних переживань різної міцності, тривалості та глибини і підкреслюється їхня необхідність як основи естетичної свідомості і роль у вирішенні проблем і вдосконалення сучасної моделі освіти.

Ключові слова: багатовікові традиції, накопичення естетичних переживань, естетичний досвід, будова естетичного переживання.

Переживання це – найважливіше.
Тільки заради переживань і варто жити.
Януш Вишневський